

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА
ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ БІБЛІОТЕЧНИХ МІСТЕЦЬКИХ РЕСУРСІВ

МІСТЕЦЬКА КУЛЬТУРА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

ЛЬВІВ – 2019

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. СТЕФАНИКА
ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ БІБЛІОТЕЧНИХ МИСТЕЦЬКИХ РЕСУРСІВ

**МИСТЕЦЬКА КУЛЬТУРА:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
VII Міжнародної наукової конференції
(Львів, 30 вересня 2019 р.)**

ЛЬВІВ – 2019

УДК 7.072.2

М 95

Редактори-упорядники:

канд. мист-ва *Ольга Осадця*

канд. мист-ва *Лариса Купчинська*

Відповідальний редактор

-р наук із соц. комунікацій *Лідія Сніцарчук*

Рецензенти:

д-р іст. наук *Володимир Александрович*

д-р мист-ва *Любов Кияновська*

Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей VII Міжнар. наук. конф. (Львів, 30 вересня 2019 р.) / НАН України, ЛІНБ України ім. В. Стефаника, Ін-т досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ; ред-упоряд.: *О. Осадця, Л. Купчинська*; відп. ред. *Л. Сніцарчук*. Львів, 2019. 196 с.

Видання містить тези Міжнародної наукової конференції, в яких окреслено проблеми в галузі мистецтвознавства, музикознавства, театрознавства. Розглянуто питання історії мистецтва, творчість його визначних представників.

Для мистецтвознавців, музикознавців, театрознавців, культурологів, істориків.

день замінювали традиційний лулав; хамса — захисні обереги, які наклеювали на стіни; кетуба — оздоблення шлюбних договорів. Крім того, були поширені орнаментальні рейзеле нерелігійного характеру, що їх наклеювали у сімейних альбомах як обрамлення, вирізані наклесні зображення, які носили молоді хлопці до свята Шавуот тощо.

Водночас втрата містечкової культури через перебіг воєнних подій, міграційні процеси, як і невелика кількість атрибутів рейзеле, анонімність народних майстрів, не дають змоги чітко розмежувати «своє» і «чуже». Щодо процесів взаємопроникнення все ще більше запитань, аніж відповідей.

Олег Болюк

**Традиційна вибійка у фонді народної тканини
Музею етнографії і художнього промислу у Львові:
мистецтвознавча характеристика пам'яток**

Декор, який прикрашає поверхні будь-яких дерев'яних виробів завдяки використанню технік профілювання, різьби, інкрустації, розпису, тонування або аплікації, — один із основних маркерів національної ідентичності, відображеної у творчості з тривалою традицією. У дослідженнях таких предметів декоративно-прикладного мистецтва окреме місце займають столярні вироби, функція яких безпосередньо пов'язана з виготовленням етнографічного текстилю. Серед них є інструменти, за допомогою яких у декілька технічних прийомів вручну наносять орнамент на тканину — «верхову» вибійку. Ці вирізані «манери» або кліше бувають трьох видів: квадратної форми (приблизно 50x50 см), як звичайна дошка (приблизно 20-30x100 см) і невеликий штамп (15x15 см), як правило, з ручкою-тримачем. Допоміжним інструментарієм у вибійці є «толочка» («подушка»), завдяки якій олійну фарбу вохристої, чорної чи синюватої барви розподіляють на поверхні вирізаного кліше та відбивають на зафіксованій зволоженій тканині; логатка для нанесення на «толочку» фарби і глиняні посудини для фарб.

Українську народну вибійку вивчали дослідники-етнологи та мистецтвознавці, зокрема І. Франко, Р. Райнфусс, Р. Лутка.

Ручна вибійка була поширена на більшості етнографічної території сучасної України. Найчисленніші колекції вибійки зберігаються у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва у Києві (НМУНДМ), Полтавському художньому музеї (ПХМ), Національному музеї ім. Андрея Шептицького у Львові (НМЛ), Музеї народної архітектури і побуту ім. Климентія Шептицького у Львові (МНАІПЛ) та Музеї етнографії і художнього промислу Інституту народознавства Національної академії наук України (МЕХІІ ІННАНУ). У фонді тканин останнього з перелічених музеїв, згідно з описами від 20 липня 2016 р., зберігаються 240 одиниць вибійки, 41 дошка для вибійки, 6 товчачиків (розтирачів, квачиків) для фарб, 1 набивний антипедіум, 1 вибійчана скатертина.

Територіально речові артефакти переважно належать місцевостям Західної України. В окремих інвентарних описах збереглися імена майстрів чи майстерень з етнографічних районів Західної Бойківщини — с. Літовищі (кол. повіт Нижні Устрики, тепер Підкарпатське воєвод. Польщі); Центральної Бойківщини — с. Мшанець Старосамбірського району, с. Вовче Турківського р-ну Львівської обл.; Самбірсько-Жидачівського Підгір'я — м. Дрогобич, Самбір (майстерня жидівської династії Літтерів: Менделя, Аб. (?)), Рудки (майстерня Фогеля) Львівської обл.; м. Болехів (Зухер Вехтер, Т. Рамер) Івано-Франківської обл.; Опілля — м. Буськ, Кам'янка-Бузька, с. Красне, Гологори (майстер Лейб Рубін), с. Олесько Львівської обл.; Надсяння — м. Яворів Львівської обл.; м. Великі Мости Львівської обл.; Західного Поділля — с. Синява Збарзького р-ну Тернопільської обл. (майстер Натан Широко).

Різновиди орнаментів кліше для вибійки і, відповідно, нанесеного ідентичного візерунку на тканині, варто означити за аналогією їх назв, опублікованих І. Франком у статті «Етнологічна експедиція на Бойківщину». Дев'ять локальних назв орнаментів свідчать про автентичність давнього промислу. Орнаментальні групи розподіляємо на геометричні: «дз'ябканя» — точковий візерунок, «дуганіста» — «веселка»; «огнівання» — «ланцюжок»; «устріканя» — від містечка Устрики; рослинні: «барвінканя», «чічканя», «галузаня». До скевоморфних орнаментів належить мотив «сороківці», до астральних — «штурганя». Окрім дощок для вибійки, використовували предмети менших габаритів — штампи, орнаменти яких бувають геометричні та рослинні.

Мистецтвознавчий аналіз доцятих кліше, композиційні схеми декору, колористика вибійчаних тканин уможлиблює використання компаративного підходу в дослідженні аналогічних пам'яток з інших фондових збірок. Перші спроби таких порівнянь уже проводились у музеях Литви і Чехії. Їхнім результатом стали уточнення щодо поширення орнаментики української народної вибійки, інтенсивності використання вибійчаних виробів у певний період, естетичних смаків у вітчизняній культурі.

Петро Грицюк

Художній метал Львова початку ХХІ ст.: інноваційні тенденції та перспективи розвитку

Художній метал як самобутнє, історично сформоване мистецьке явище у Львові на початку ХХІ ст. зазнав певних змін. У 2000-х рр. особливої популярності набуло ковальське мистецтво.

Основні школи, які готують висококваліфікованих ковалів — Львівське училище прикладного мистецтва ім. І. Труша та Львівська національна академія мистецтв. Багато випускників, зокрема Ігор Лупул, Роман Серединський та ін. почали засновувати свої невеличкі підприємства.

За відносно невеликий проміжок часу відкрилося багато нових підприємств у сфері ковальства. За неофіційними даними, лише у м. Львові та його околицях працювало понад 1500 малих і великих підприємств ковальської справи. Через великий попит, який перевищував пропозицію, з'явилася також велика кількість майстрів-аматорів, через що якість самої пластики в металі сильно знизилася: від якісних виробів з високою художньою цінністю пластики — до маловартісних шаблонних зразків серійного виробництва. Останні набули особливої популярності та фактично заповнили міста і села Львівщини. Проте вже зараз можемо простежити тенденцію падіння попиту на такі кічеві зразки, що значною мірою пов'язане із актуалізацією нових стилів в архітектурному середовищі (мінімалізм, хайтек тощо). Після спаду тенденції розвитку ковальства великої